

**Н.А. Кузьміна
м. Хмельницький**

**Тематика запитів та особливості їх виконання в Держархіві
Хмельницької області (2000-2011 р.р.)**

В роботі архівних установ провідне місце займають виконання запитів від фізичних та юридичних осіб. Основними Законами України, які регламентують роботу із зверненнями, є: «Про Національний архівний фонд та архівні установи», «Про звернення громадян», «Про Інформацію», «Про першочергові заходи забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування».

Запити, що надходять до Держархіву Хмельницької області різні за тематикою та виконуються як безкоштовно так і на платній основі. Соціально-правові запити, що стосуються реєстрації актів цивільного стану, освіти всіх рівнів, стажу та заробітної плати, нагородження, присвоєння почесних звань, військової служби, лікування, участі у Другій світовій війні, перебування у таборах, примусове вивезення до Німеччини, репресії, розкуркулення, депортації, творчої діяльності, – виконується безкоштовно. До платних запитів відносяться тематичні, генеалогічні, біографічні (персональні запити щодо фактів біографії, життя та діяльності), підтвердження майнових прав на землю та нерухоме майно, підтвердження родинних зв'язків з метою отримання спадщини.

Звернення, які розглядалися працівниками архіву в 2000-2011 роках, характеризувалися різноманітною тематикою як і в попередні роки, тільки в іншому кількісному відношенні. Їх аналіз дозволяє визначити попит на архівну інформацію в різні роки.

На початку ХХІ століття проводилася робота із запитами, які стосувалися питань перебування на примусових роботах у Німеччині. Інформаційну базу для архівних довідок склали фільтраційні справи, передані у 90-х роках Службою безпеки України, фонди радянських органів влади перших повоєнних років, обласної комісії сприяння Надзвичайній комісії СРСР із встановлення

збитків та розслідування злочинів окупантів, колекція листів колишніх оstarбайтерів та ін.

Так у 2000 році за довідками із вищезазначеної тематики звернулося та отримало відповіді 25622 громадян (в 1995-1999 роках – по 10-11 тисяч щорічно), в 2002 році таких звернень надійшло лише 2714 [1, арк.36-37]. Необхідно відмітити той факт, що Держархів Хмельницької області, поряд з обласними архівами Київської, Харківської, Дніпропетровської, Львівської, Вінницької областей, отримав найбільше число звернень колишніх оstarбайтерів за період компенсаційних виплат Німеччиною [2, с.2]. При складанні архівних довідок колишнім оstarбайтерам виникала необхідність уточнення відомостей про оstarбайтерів у зв'язку з невідповідністю у написанні імен і прізвищ. Що разом з недоліками роботи пошти викликало додаткове листування із заявниками. Для зняття напруженості в роботі обласної архівної установи та вчасного виконня запитів колишніх оstarбайтерів облдержадміністрація тимчасово виділила додаткові штатні одиниці. Злагоджена співпраця архівістів із регіональним відділенням Українського національного фонду «Взаєморозуміння і примирення» при Кабінеті Міністрів України не надавала підстав для скарг з відповідних німецьких організацій на відомості, відображені в архівних довідках.

З 2003 року збільшилася кількість громадян, які зверталися до обласного державного архіву в зв'язку з введенням в дію Закону України «За особливі заслуги перед Україною». Якщо в 2002 році таких громадян було 275, то вже в 1 кварталі 2003 року – 421. Основною причиною такого звертання було прагнення хмельничан знайти підтвердження обрання депутатами всіх рівнів, відзначення нагородами та почесними званнями надає можливість отримати доплату до пенсії. Підвищення кількості звернень за даною тематикою спостерігалось до 2005 року.

В цей же період до обласного державного архіву почали звертатися громадяни та представники установ, організацій і підприємств, яким необхідно отримати архівні довідки для підтвердження майнових прав: виділення

земельних ділянок під будівництво об'єктів господарства, установ, закладів, житлових будинків, гаражів, введення в експлуатацію будівель і споруд, виділення житла тощо. Такі звернення в 2006-2011 роках склали щорічно близько 30-32% від загальної кількості виконаних запитів.

В фондах, які стосуються ліквідованих організацій, установ, зберігаються документи з особого складу. Кількість таких фондів незначна: партійні та комсомольські органи, обласна колегія адвокатів тощо. Тому запити для підтвердження стажу та заробітної плати надходять регулярно та щорічно складають 20-25% від загальної кількості виконаних запитів [3, арк.36-36; 30-31; 47-48; 71-72].

Звернення до обласного архіву нащадків репресованих і реабілітованих громадян для отримання довідок носять перманентний характер.

Із запитами щодо пошуку інформації про своїх предків до архівної установи звертаються громадяни України та іноземні громадяни. Нажаль, у відділі інформації та використання документів Держархіву області немає працівника, який би займався лише виконанням запитів генеалогічного характеру. Співробітники відділу виконують всі види запитів. Робота з документами до 1917 року при виконанні генеалогічних, біографічних, тематичних запитів (виконуються на платній основі) і вимагає більше затрат робочого часу, ніж інші. Це пов'язано з низкою причин :

1. Відсутність адміністративно-територіальних поділів за різні хронологічні періоди, що не дає можливості швидко визначити належність населеного пункту до адміністративно-територіальної одиниці.

2. Документи до 1830 року написані в більшості випадків латинською або польською мовами. В зв'язку з тим, що в архіві відсутні спеціалісти зі знанням вищевказаних мов, опрацювати такі документи дуже важко.

3. Нерозбірливі рукописні тексти документів вимагають більше часу для ознайомлення з ними.

4. При виконанні запитів необхідно використовувати для пошуку інформації не один, а кілька фондів, що збільшує тривалість виконання запитів.

5. Виконання запитів здійснюється після проведення часткової оплати заявниками.

Нажаль після знищення значної кількості документів дореволюційного періоду в 2003 році (під час пожежі в Кам'янець-Подільському міському державному архіві) виконання генеалогічних запитів в повному обсязі виявляється майже неможливим.

З 2007 року стали надходити звернення щодо підтвердження польської національності громадян для отримання пільг при виїзді за кордон. Ці запити відносяться до біографічних. Якщо в 2007 році отримало відповіді за даною тематикою 190 громадян, в 2009 році – 352, то в 2011 році – 630. Особливість таких звернень полягала в тому, що лише з 1920 року (з часу створення відділів реєстрації актів громадянського стану) в документах вказувалася національність, а до цього зазначалося віросповідання [3, арк.36-36; 30-31; 47-48; 71-72].

Збільшення в 2011 році запитів біографічного характеру пояснюється ще й тим, що на цей момент районні та міські відділи ДРАЦС передали на постійне зберігання в обласний архів документи по 1934 рік включно.

Звернення фізичних та юридичних осіб до архіву не завжди надходять за призначенням. Архівісти, в основному, мають відомості про місце зберігання документів, за якими наводяться довідки різноманітного характеру, про що заявники отримують відповідну інформацію.

Аналіз запитів, які надходять до обласного архіву дозволяє стверджувати, що значною мірою кількість звернень залежить від соціальної політики держави. При встановленні додаткових пільг для різних категорій громадян, збільшується надходження звернень до архівних установ, що викликає напруження в роботі архівістів.

Неузгодженість Законів України, не завжди відповідальне ставлення до громадян в регіональних представництвах Пенсійного фонду, Фонду праці та соцзахисту населення та інших управліннях, відділах місцевого рівня приводить до того, що в архів звертаються з останньою надією у вирішенні

своїх питань. І жодної безпідставної відмови Держархів Хмельницької області не надав.

Список використаних джерел:

1. ДАХО. – Ф.ЦР 1530. – Оп. 1. – Спр. 286. – Арк.36-37 (121 арк.)
2. Рішення колегії Державного комітету архівів України від 19 червня 2002 року // Архіви України. – № 2. – 1991. – С.63.
3. ДАХМО. – Ф.ЦР 1530. – Оп. 1. – Спр.394. – Арк. 36-37 (296 арк.); Спр.430. – Арк.50-51 (62); Спр.491. – Арк.47-48 (60 арк.); Спр.532. – Арк.71-72 (83 арк).
4. Інтернет ресурси.